

PÄÄKIRJOITUS

Presidentti J.K. Paasikivi totesi aikanaan akateemikko A.I. Virtasesta, että 'tiedemiehenä hän on nero, henkilönä siedettävä, mutta poliitikkona nolla'. Virtanen oli epäilemättä nero, muuten hän tuskin olisi kehittänyt AIV-suolaa ja AIV-rehua sekä tuottanut suuren joukon merkittäviä tieteellisiä tuloksia.

Virtasen ansiot ovat erityisen ajankohtaisia tänä vuonna, koska maestron syntymästä on tasan sata vuotta. Suomalaisen tradition mukaisesti Rahapaja on painattanut juhlarahan ja Virtasta muistellaan useissa eri tilaisuuksissa. Tekniikan Waiheita – lehtikin on varannut tähän numeroon runsaasti sivutilaa Suomen ainoalle luonnontieteen nobelistille.

A.I. Virtanen oli omana aikanaan kiistely ja ihailtu persoona. Hän oli vakaumukseltaan isänmaallinen ja poliittiselta linjaukseltaan oikeistolainen. Hän ei koskaan hyväksynyt Neuvostoliittoa, eikä varsinkaan sen hyökkäystä Karjalaan ja Viipuriin, joka oli Virtasen rakastettu kotikaupunki. Virtanen oli nero, joka ei osannut pitää suutaan supussa. Eli hän ei osannut suomalaisen mittapuun mukaan politikoida, eikä hän suostunut nöyrytykseen geopoliittisten tosiasioiden edessä.

Nämä piirteet eivät tee Virtasesta neroa, joskin ne vahvasti viittaavat neron ominaisuuksiin. Yleisesti tiedetään, että nerot ovat omistuisia joukkoa. He eivät noudata yleisesti sovittuja periaatteita, vaan älynsä ja luomisvoimansa avulla nousevat tavallisen rahvaan yläpuolella. He ovat yleensä myös arrogantteja ja itsepäisiä persoonallisuuksia. Maailman historia ei tunne ainuttakaan 'tavallista' neroa, eikä Virtanenkään suostu sovittautumaan tavanmukaiseen kaavaan.

Nyt sadan vuoden käänköpaikalla voimme tietysti kysyä, olisiko Virtasen pitänyt olla hieman 'parempi' poliitikko, jotta hän olisi saanut ansaitsemansa aseman suomalaisessa yhteiskunnassa. Tosiasia nimittäin on, että suomalainen Suomi

on hylkinyt tieteellistä sankariaan. Virtanen on saanut levätä haudassaan kaikessa rauhassa lähes kaksi vuosikymmentä. Jälkipolvet eivät ole nostaneet lippua hänen syntymäpäivänään, eikä hänen nimeään ole liitetty säätiöihin, apurahoihin tai tutkimuslaitoksiin. Eikä hänestä ole vielä kirjoitettu kuin yksi elämäkertä. Tohtori Heikosen 1990-luvun alussa julkaistu kaksiosainen teos on kaikin puolin mainio kokonaisuus, joka avaa ikkunaa tämän suomalaisen tiedeneron elämään. Mutta valtakunnan ainoa luonnontieteen Nobel-palkittu luulisi kiehtovan tutkijoita huomattavasti enemmän. Näin ei kuitenkaan näytä olevan.

Miksi? Ehkä Virtasen kohtalo kuvastaa laajemmin suomalaista kulttuuria ja sen vaikeutta antaa tunnustusta keskuudessaan eläville tai jo pois menneille neroille. Poliitikot ja urheilijat kyllä ylennetään kansallissankareiksi, mutta tieteen ja tekniikan taitajat suljetaan pois julkisesta keskustelusta.

Onko kyse peri-suomalaisesta kateudesta vai kehittymättömästä barbaarikulttuurista, joka arvostaa fyysisiä suorituksia enemmän kuin järjen ja älyn tuotteita? Tätä kysymystä olisi korkea aika pohtia syvällisemmin, jos Suomi ja yleensä läntinen maailma aikovat siirtyä tiedon valtatieltä pitkin kohti post-industrialistista yhteiskuntaa.

Suomalaiset ylpeilevät maailmalla yhtenäiskoulustaan ja tiuhasta korkeakouluverkostosta. Mutta jos ihastuksen aihetta katsotaan tarkemmin, niin ne osoittautuvat kaikki standardiyksiköiksi. Peruskoulu on sama kaikille, eikä standardikorkeakouluissa aivan viimeisiä aikoja lukuunottamatta ole arvostettu kunnianhimoista ja korkeatasoista tutkimusta. Tasa-puolisuus ja tasa-arvo ovat sinällään jaloja periaatteita, mutta suomalaisessa yhteiskunnassa ne sotkeutuvat kateuden pitkiin perinteisiin. Näin neroista ja huip-puyksilöistä on tullut uhka konsensukselle, joka tarjoaa samat edut ja samat palvelut kaikille kan-

salaisille. Yhtenäisyyden nimissä kaikkien pitäisi myös olla yhtä tyytyväisiä tarjottuihin palveluihin.

Tekniikan ja tieteen historia on osoittanut, etteivät nerot suinkaan romuta rahvaan uskoa itseensä. Päinvastoin. Nerot rikastuttavat tavanomaista maailmaa erikoisuudellaan, lahjakkuudellaan ja tietysti nerokkailla ajatuksillaan. Tämä ei suinkaan tarkoita, että neroja pitäisi palvoa, mutta heitä olisi hyvä kuunnella, sillä heidän ajatuksenkulkunsa ei yleensä noudata tuttuja teitä. Erilaisuudesta voisi syntyä uutta luovuutta ja kekseliäisyyttä.

Suomalaisten olisi korkea aika tutustua omiin neroihinsa. Yleisestihän uskotaan, ettei Suomessa ole ollut neroja. Nobelin-palkinnot ovat todella

jääneet vähiin ja Virtasen sekä Sillanpään palkinnot on selitetty ruotsalaisen sotakrapulalla. Mutta todellisuus on tarua ihmeellisempi. Virtanen oli nero, ja hänen lisäksi neroja on ollut myös enemmän, esimerkiksi Gustaf Komppa, Yrjö Väisälä ja Ossian Aschan. Tekniikan museossa ja monissa muissa museoissa on runsaat kokoelmat, jotka kertovat eri alojen nerojen elämästä ja toiminnasta. Nämä kokoelmat olisi hyvä nyt saada esiin pölyn alta kaiken kansan katsottavaksi. Silloin A.I. Virtanen asettuisi oikeaan seuraan ja ehkä Suomi saisi joskus tulevaisuudessa vielä toisenkin luonnontieteen Nobelin-palkinnon.

Kalle Michelsen

Paperikoriin ei joudu,

samaten kuin kaikki painotuotteiden ja kirjeiden muodossa saapuvat reklaamikirjoitukset ja tarjoukset,

Tekniikan Waiheita

jota arvokkaan ja monipuolisen sisältönsä takia tarkalleen ja uudelleen luetaan vuoden kuluessa. Senvuoksi jokainen liikemies, joka tahtoo ilmoituksistansa saada mahdollisimman suuren taloudellisen edun, aina pitää muistissansa Rakennustaidon hyödyn

ilmoitusvälineenä.